

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מטות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יח

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR FRIEND
Reb Mordechai ben Reb Shaul ע"ה Staiman

Passed away on 22 Tamuz, 5763

ת. נ. צ. ב. ה.

DEDICATED BY

Rabbi & Mrs. Yosef Y. and Gittel Rochel שיחיו Shagalov

כתובתינו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

א. השאלה על מיקום הלכות הגעלת כלים וטבילתם

בפרשתנו¹, כאשר נצטוו ישראל על דיני הגעלת כלי מדין, שואל הרמב"ם²: מדוע נאמרו ההלכות של הגעלת כלי נכרים רק כאן, במלחמת מדין, ולא לפניכן, במלחמת סיחון ועוג, שגם מהם לקחו ישראל שלל³, שבדאי כלל גם כלים? והרמב"ן משיב, שארץ סיחון ועוג, מנחלת ישראל היא והותר להם כל שללם אפילו האיסורים .. ואמרו רבותינו⁴ קדלי⁵ דחזירי אשתרי להו (קותלי חזיר הותרו להם), אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם .. ולכך נהג האיסור בכליהם".

המפרשים^{5*} שואלים⁶ על כך: בפרשה צוו ישראל לא רק על ההלכות של גיעולי כלים של נכרים, אלא גם על טבילת כלי נכרים, כפי שמציין כאן רש"י, וכפי שהרמב"ן עצמו מרחיב בכך, מדוע, איפוא, הם לא צוו על טבילת כלים לפניכן, במלחמת סיחון ועוג? כאן אי אפשר להשיב, כבהלכות הגעלה, שבמלחמת סיחון ועוג, אפילו, "קדלי דחזירי אשתרו להו", כי הטעם לטבילת כלים אינו משום האיסור הבלוע בכלי, שהרי גם כלי

נכרים חדשים חייבים בטבילה⁷, אלא כאמור ב"ירושלמי"⁸, "לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל?"

אמנם, הרמב"ן כותב לפניכן, ולבי מהרהר עוד לומר שהטבילה הוזהר מדבריהם, והמקרא אסמכתא עשו אותו. אך בכל זאת לא מובן: (א) הרמב"ן מסיים, וזה צריך תלמוד – כלומר, עדיין קיימת לדעתו האפשרות שזה מדאורייתא⁹. (ב) גם אם ה"מקרא" הוא אסמכתא בלבד, ניתן לשאול: מדוע קבעה התורה את האסמכתא בענין מלחמת מדין, ולא במלחמת סיחון ועוג? (ג) ובכל אופן: מדוע אין הרמב"ן מציין מאומה בענין זה?

ב. מדוע שאלת הרמב"ן היא רק על גיעולי נכרים?

לכאורה, ניתן היה לתקן¹⁰: ידוע, שלא כל המצוות ניתנו מיד במתן-תורה. יש מספר מצוות שנאמרו בזמן מאוחר יותר, אפילו בשנת הארבעים, כגון¹¹ פרשת נחלות¹², אשר התחדשה מאוחר יותר על-ידי בנות צלפחד, ועוד.

לכן, אין מקום לשאלה מדוע לא ציוו על טבילת כלים לפני כן, במלחמת סיחון ועוג, כי רק במלחמת מדין הגיע הזמן שהתחדש בו ענין

(7) ע"ז עה, ב. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ז ה"ג ("שלא נשתמש בהן כל עיקר"). טוש"ע יו"ד ר"ס קכ.

(8) ע"ז בסופה.

(9) ובריטב"א לע"ז שם כ' בשם הרמב"ן: טבילה זו מדאורייתא היא דלא משמע דליהו הגי קרא אסמכתא דרבנן כו'. אבל בח' הרמב"ן (השלם. ירושלים, תשל"ו) שם: וי"ל דטבילה זו גזוה"כ כו' א"צ אסמכתא. – וראה לקמן הערה 30.

(10) וראה גם כלי חמדה פ' ואתחנן שם. שו"ת הר צבי שם.

(11) אבל אינו דומה ממש, כי נחלות וכיו"ב לא ה' נוגע קודם לזה, משא"כ גיעולי נכרים.

(12) פינחס כז, ו ואילך.

(1) פרשתנו לא, כא ואילך.
(2) שם, כג.
(3) דברים ב, לה.
(4) חולין יז, א.
(5) בחולין שם: כתלי.
(5*) לאחר זמן בא לידו ספר, "טבילת כלים" (אה"ק. תשלי"ה) בו מלוקט מראשונים ואחרונים – ושק"ט שם – בכ"כ ענינים שבאו לקמן (בפנים ובהערות), ובפרט במבוא שם בסופו ובפ"ג הערה ד.
(6) מהם: חת"ס עה"ת כאן. שו"ת שו"מ מהר"ת ח"ד ס"ס יז. הגאון מטשעכנאוו הובא בכלי חמדה פ' תצא (כא, יא אות ו'). שם פ' ואתחנן (ו, י. אות ב.). שו"ת הר צבי יו"ד סק"ט. ועוד.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט נגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבכבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

(א) ידועים דברי ה"גודע ביהודה"¹⁷ וה"חתם סופר"¹⁸, שכשמוכרים לגוי את החמץ לפני פסח, אין למכור את כלי-החמץ, מפני שאז יהא צורך לטובלם עם קנייתם בחזרה מן הגוי לאחר הפסח.¹⁹

אך בנוסח שטר המכירה של אדמו"ר הזקן²⁰ כתוב: „וכן כלים מחומצים שיש עליהם חמץ בעין” – כלומר, גם הכלים נמכרים לגוי, ובכל זאת אין אדמו"ר הזקן אומר, שלאחר פסח יש לטבול את הכלים²¹, ומעשה רב – שאין טובלים.

ב"שער הכולל"²² מתרץ זאת: אדמו"ר הזקן אומר „(כלים מחומצים) שיש עליהם חמץ בעין”, וההלכה היא²³ ש"כל הכלים שאינו רוצה להכשיר... צריך לשפשפן... ולהדיח... שלא יהא חמץ ניכר בהן". כך יוצא, ש"כלי סעודה לא נמכרו כלל", כי הם נקיים מחמץ בעין, ורק „כלי סעודה" חייבים בטבילה.²⁴

אך תירוץ זה אינו מובן: ההלכה „צריך לשפשפן” אמורה לגבי כל הכלים, ואם הכלים ש"צריך לשפשפן" אינם נכללים (לשיטת „שער הכולל") במכירה – מהם הכלים, המזוכרים בשטר המכירה, הנמכרים בחמץ?²⁵

הכרחי לומר, שלמרות שכלי סעודה, שיש

זה, בדומה ל"ניתנה תורה ונתחדשה הלכה"¹³. בכל זאת, שואל הרמב"ן שאלה זו לגבי גיעולי נכרים, מפני שהכרחי לומר, שהדין של איסור בלוע – שדבר איסור אשר נבלע בכלי אסור ואסור את הכלי – כבר היה קיים לפני כן¹⁴, לפני מלחמת מדין:

בפרשה קודמת (צו¹⁵) כתוב: „וכלי חרש אשר תבשל בו ישר ואל כלכלי נחושת בשלה ומרק ושוטף במים”. רש"י מסביר שם: „ישר, לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר...”. „ומרק ושוטף, לפלוט את בליעתו...” יוצא, אפוא, שאיסור „בלוע” כבר היה קיים קודם¹⁶. ואם כך, שואל הרמב"ן, מדוע רק במלחמת מדין ציוו על ההלכות של גיעולי נכרים, ולא בפעם קודמת שבה אספו ישראל כלים החייבים בהגעלה – במלחמת סיחון ועוג?¹⁷

אך עדיין אין הענין „חלק”: הרמב"ן מדבר על שני הענינים, הן גיעולי נכרים והן טבילה, והיה עליו להזכיר, לפחות בקיצור, את ההבדל הזה ביניהם, שבגללו הוא שואל רק על גיעולי נכרים, ולא על טבילה.

כמורכב, ואף יותר מכך, לא מובנות תשובותיהם של מפרשים אחרים, מדוע לא ציוו על טבילת כלים במלחמת סיחון ועוג. ובנוסף לכך שבכל אחד מהתירוצים יש דוחק מסויים (ואין כאן המקום להרחיב), ישנה שאלה כללית: מדוע אין רמב"ן מתייחס לשאלה זו?

ג. מדוע אין טובלים כלים שנמכרו לגוי בחמץ?

דבר זה יובן, אם נקדים להסביר עוד שתי תמיהות בענין טבילת כלים:

(13) שבת קלה, סע"א.

(14) ולהעיר מפרש"י כאן (פסוק כא): שנתעלמה ממנו כו'.

(15) ו, כא.

(16) דוחק לומר דקס"ד שזה חידוש בקדשים, ולכן ה' צ"ל עוד ציווי בנוגע לגיעו"נ.

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרץ מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי בדרכיהם, ררך הקודש יקרא לה

ומשלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ו

לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מאריאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בנציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

(17) בשו"ת שיבת ציון סי"א.

(18) שו"ת אר"ח סי' קט.

(19) וראה שד"ח אס"ד מערכת חמץ ומצה סי' ט' אות

כו. דרכי תשובה ליו"ד שם סק"צ. שו"ת יד יצחק ח"ב סי' קסא.

(20) בהלכות מכירת חמץ שבסוף הל' פסח.

(21) בשד"ח שם מתרץ „כיון שדעת הקונה והמוכר שלא יתקיים המקח הזה לעולם ולא נקרא שם בעלים הנכרי על הכלים הללו כו'". אבל ראה בארוכה שו"ת יד יצחק שם שדו"ח תי' זה. ושם מסיק, שלהדיות שמכירת חמץ הוי הערמה אי"צ טבילה, משא"כ אם הוי מכירה גמורה, עיי"ש. וראה לקמן הערה 47.

(22) להרא"ד לאוואוט. נדפס גם בהוספות לשו"ע אדה"ו שם (הוצאת קה"ת) מט א [תשב, א].

(23) שו"ע אדה"ו אר"ח ר"ס תנא.

(24) ע"ו שם. רמב"ם הל' מאכא"ס שם. טור ושו"ע יו"ד שם.

בנוסף לכך: ישנם כלים מסויימים המתאימים, עקב צורתם, למאכלי חלב בלבד.

אך לא מובן: אמנם, לא היה צורך להגעיל את הכלים, מפני שלא נבלע בהם איסור, אך בזמן מתן-תורה, חל על ישראל הענין של „קדושת ישראל“²⁹, כלשון ה„ירושלמי“ שצוטט לעיל, ומסיבה זו היה עליהם לטבול את כליהם³⁰, שלא נכללו לפני-כן בקדושת ישראל³¹. והקושי עומד בעינו: כיצד יכלו ישראל להשתמש בכלי-החלב שלהם ללא טבילה³².

ד. דברי רש"י בענין טבילת כלים, והשאלה עליהם

כאמור פעמים רבות, אפשר ללמוד מפירושו רש"י על התורה, גם „ענינים מופלאים“³³ בהלכה: אמנם, רש"י מפרש את „פשוטו של מקרא“, ומכך מובן, שאין לפסוק הלכה לפי עניני ההלכה המובאים בפירושו בדרך הפשוט³⁴, אך בכל זאת, יש מקומות שבהם

(29) ראה כריתות ט, א.

(30) גם להדיעות דטבילת כלים היא רק מדרבנן, הרי קיים אצ"ה גם מצות דרבנן (ראה פרש"י תולדות כו, ה), שמה מובן גם בנוגע לנדוד (כמש"נ (וירא יח, יט), למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי גו'") ובפרט שלרוב הדיעות טבילת כלים היא מה"ת (הדיעות בזה – ראה שד"ח כללים מערכת ט"ז כלל ב' וראה שם, דדעת רוב הפוסקים דהיא מה"ת. וכן פסק אדה"ז בשו"ע א"ח ס' קנט סכ"א. ס' שכב ס"ח. וראה הדיעות בפרטיות בס' טבילת כלים הנ"ל במבוא אות ג').

(31) אבל להעיר מס' חדרי דיעה (מובא בדרכי תשובה יו"ד שם סק"ד) שהניח בצ"ע אם כלים של גר המתגייר צריכין טבילה.

(32) ואין לומר שטבולו הכלים שלהם – כי: א) לא אשתמיט בשום מקום לומר שעשו זה. ב) פלוגתא (ראה שו"ע (ושו"ע אדה"ז) א"ח סכ"ג ס"ו (ח)) אם מותר להטביל כלים חדשים בשבת. ובשו"ע אדה"ז שם: ואם א"א כו' לא יטביל כו'. – והרי קיים א"א (ובמילא גם כו"כ מיו"ח) גם מצות דרבנן.

גם דוחק לומר שהשתמשו בכלים שאי"צ טבילה (כלי חרש וכיו"ב) – דא"כ ה"ל צ"ל נמוז זה (או כיו"ב) בהמנהג דאכילת מאכלי חלב.

(33) ל' השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(34) וגם בפירושו על הש"ס – ידוע דרש"י פרשן ולא

עליהם חמץ בעין, נכללים במכירה לגוי, בכלי-זאת, אין צורך לטבולם, לפי שיטת אדמו"ר הוקן.

ב) אחד הטעמים²⁵ למנהג אכילת מאכלי חלב ביום א' של חג השבועות הוא, שזה לזכר מאכלי חלב שאכלו ישראל ביום מתן תורה: על מצות שחיטה נצטוו ישראל במתן תורה, ומיד נאסרו עליהם כל מאכלי וכלי הבשר שלהם, מפני שלפני מתן תורה הם לא היו ברי-זביחא, ולכן הם לא יכלו לאכול שום מאכל ותבשיל של בשר, ואף ביום מתן תורה לא יכלו לשחוט בהמות ולהכשיר את כליהם, מפני ש„דכולי עלמא (=לכל הדעות) בשבת ניתנה תורה“²⁶, וכך הם נאלצו לאכול רק מאכלי חלב.

לכאורה, ניתן לשאול על כך: כיצד הם יכלו לאכול מאכלי ותבשילי חלב? ודחוק לומר, שהם אכלו רק „חמאה וחלב“ ולא תבשילין, ועוד – אם כך, צריך היה להיות לכך רמז במנהג בימינו. ומכל מקום, היה עליהם להגעיל תחילה גם את כלי החלב שלהם, שנאסרו משום שלא נזהרו לפני-כן מלבשל בהם בשר, או תערובות בשר בחלב?

אכן, אין זה קושי, מפני שניתן לומר, שביוצאם ממצרים, וביודעם ש„בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה“²⁷, נזהרו ישראל באיסורי בשר בחלב²⁸, והיו להם כלים נפרדים למאכלי חלב, שלא נאסרו עלידי מאכלי בשר.

(25) בס' גאולת ישראל (לעמבערג, 1864).

(26) שבת פו, ב. אבל ראה בארוכה לקו"ש ח"ח שיחה ג' לפ' נשא (בנוגע לשבת שבו ניתנה תורה), ובהערות *47, 48 שם.

(27) שמות ג, יב. וראה ר"ן סוף פסחים בשם „הגדה“. (28) ראה (בנוגע לאברהם) מדרול"ל עה"פ וירא יח, ח. וראה (לענין מאכלות אסורות בכלל) פרש"י תולדות כו, ג (מב"ר פס"ה, יג). חולין צא, א. ועוד,

אלא שאפ"כ לא יכלו לאכול משחיתתם דלפני מ"ת, מכיון שאו לא היו ברי זביחא. אבל להעיר, דבס' גאולת ישראל שם משמע, שהכלים נאסרו מ„בשר נחירה ובהמה טמאה“.

בני ביתו, בא' די קרובים אליו, ועאכו"כ בא' זיינע תלמידים, ביז אז ער רעדט וועגן דעם מיט די אַלע צו וועמען ער קען דערגרייכן, און וויבאלד אַז דאָס קומט פון זיין פנימיות, רעדט ער דברים היוצאים מן הלב וואָס נכנסים אל הלב' ופועלים פעולתם, ועאכו"כ דורך דעם וואָס ער באַווייזט א' דוגמא ח' פון זיין אייגענע עבודה. ביז אַז ער מאַכט אַז אויך די שומעים ווערן מדברים – „הגורל הי' מדבר“.

(משיחות ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, כ"ד תמוז תנש"א)

(6) ספר הישר לר"ת ס"ג. הובא בשל"ה סט, א.

לפי כל סימני הגאולה נמצאים אנו ממש בסמיכות לגאולה, וכמו שהודיע, פירטם והכריז כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכבר סיימו את כל העבודה, כולל גם „צחצוח הכפתורים“ וסיימו גם את „עמדו הכן כולכם“², זאת אומרת שכבר „הכל מוכן לסעודה“³, וכבר מוכנים לגשת לשולחן, ולאכול את סעודת ליתן ושור הבר, כיון ש"הנה זה (משיח) בא" תיכף ומיד ממש!

* * *

ובאותיות פשוטות: בעמדו קרוב ממש לפני הגאולה – צריך כל יהודי להתרגל לגאולה ולהעמיד את עצמו כמצב ורגש של גאולה, על ידי שיהפוך את יומו הפרטי ליום גאולה (פרטית), ואת מקומו הפרטי – ל"ארץ ישראל", ע"י זה שעושה העבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

ובתוצאה משלימות העבודה הפרטית (במחשבה דיבור ומעשה) – הרי זה צריך להתבטא גם בדיבורו, ע"ד „הגורל הי' מדבר“, דמכיון שהוא חדור בפנימיות בההוראה והעבודה ד"עשה כאן ארץ ישראל“⁵, מתוך חיות פנימית – הרי מדבר הוא אודות זה מתוך חיות גם לאחרים, ומפרסם את ההוראה ד"עשה כאן ארץ ישראל" בין בני ביתו, בין הקרובים אליו, ועאכו"כ בין תלמידיו, עד שמדבר אודות זה עם כל מי שיכול להגיע אליו, וכיון שדיבורו בזה בא מפנימיותו, הרי הם דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב' ופועלים פעולתם, ועאכו"כ ע"י זה שמראה דוגמא ח' מעבורת עצמו, עד שפועל שגם השומעים נעשים מדברים – „הגורל הי' מדבר“.

~

לויט אַלע סימני הגאולה האַלט מען שוין ממש באַ דער גאולה, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מודיע, מפרסם און מכריז געווען, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, כולל אויך „צופוצן די קנעפּ"י, און אויך פאַרענדיקט דעם „עמדו הכן כולכם", דאָס הייסט אַז ס'איז שוין „הכל מוכן לסעודה", און מ'איז שוין גרייט צוגיין צום טיש, און עסן סעודת לוויתן ושור הבר, וואָרום „הנה זה (משיח) בא", תיכף ומיד ממש!

* * *

ובאותיות פשוטות: שטייענדיק קרוב גלייך פאַר דער גאולה – דאָרף יעדער איד זיך איינגעוואוינען צו דער גאולה און זיך אַריינשטעלן אין אַ מצב ורגש של גאולה, דורך מאַכן זיין פרטיות'דיקן טאָג אַ „גאולה (פרטית) טאָג", און מאַכן זיין מקום פרטי – „ארץ ישראל", דורך דעם וואָס ער טוט די עבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

און אַלס אַ תוצאה פון די אייגענע שלימות העבודה (במחשבה דיבור ומעשה) – דאָרף זיך דאָס אויך אַרויסזאָגען אין זיין דיבור, ע"ד ווי „הגורל ה' מדבר", אַז וויבאַלד ער איז דורכגענומען בפנימיות מיט דער הוראה ועבודה פון „מאָך דאָ ארץ ישראל", מיט אַן אינערלעכע לעבעדיקייט – רעדט ער וועגן דעם מיט חיות אויך צו אַנדערע, און איז מפרסם די הוראה פון „מאָך דאָ ארץ ישראל" באַ

(1) ראה שיחת שמחית תרפ"ט.

(2) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' רעט. וראה „היום יום" טו טבת.

(3) ל' המשנה – אבות פ"ג מ"טו.

(4) שה"ש ב' ח. ובשהש"ר עה"פ.

(5) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תפה ואילך.

המילים שבסוף הפסוק „וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים" כך: „וכל אשר לא יבוא באש – כל דבר שאין תשמישו עליידי האור .. ולא בלעו איסור"; „תעבירו במים – מטבילו ודיו...". ואם כך, כיצד אפשר לומר על כלים ש„לא בלעו איסור", שיש למבלם כדי „להכשירן מן האיסור"?

ה. ההבדל בין הגעלה לטבילה

הדברים יובנו עליידי תשומת לב לדיוק בלשון רש"י: לגבי הגעלה אומר רש"י, שהיא כדי „לטהרם מן האיסור" (וכן „לפי פשוטו" ה„חסידי" הוא כדי „לטהרן מן הטומאה"), ואילו לגבי טבילה הוא אומר „להכשירן מן האיסור". בשניו לשון זה³⁸ בין ההגעלה לטבילה, מסביר רש"י את ההבדל ביניהם:

המושג „טהרה" מתאים להיאמר רק לגבי דבר שיש בו טומאה^{38*} או איסור, ולכן נאמר לגבי ההגעלה, המבטלת את מציאות האיסור הבלוע בכלי, שהיא „לטהרם מן האיסור".

המושג „להכשירן" הוא מלשון הכנה (כגון „הכשר מצוה"): הכלי נעשה מוכן ומוכשר לשימוש. כלומר, הטבילה איננה כדי לבטל את מציאות האיסור שבכלי – דבר זה כבר נעשה עליידי ההגעלה, או שלא היה מלכתחילה איסור – אלא להכין את הכלי לשימוש עליידי ישראל, שימוש המושלל מאפשרות של איסור: כאשר הכלי הוא ברשות הנכרי, הרי גם כאשר הוא לא השתמש בו לדבר איסור במעשה, בכל זאת, קיימת האפשרות למעשה כזה³⁹. לכן, כאשר עובר הכלי לרשות יהודי, לשימוש שאין בו אפילו „אפשרות" של ניצולו לדבר איסור^{39*}, צריך

מצטט רש"י דברים בשם „רבותינו דרשו" וכדומה. מכך מובן, שאמנם, זהו דרש הקשור ל„פשוטו של מקרא", ולכן מצטט זאת רש"י בפירושו, אך יחד עם זה הדברים מבוססים על אופן הלימוד של „רבותינו דרשו" – לימוד בדרך ההלכה³⁵.

גם בענייננו, ההסבר לכל האמור לעיל מובן מפירוש רש"י בפרשתנו:

כאשר מדבר רש"י על ענין טבילת כלים, על המילים „אך במי נדה יתחטא", הוא אומר: „לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת, א"ל צריכין הכלים גיעול לטהרם"³⁵ מן האיסור וחסידי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו³⁶ מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה...".

מפירוש רש"י מובן, שלשיתו קשור ענין טבילת כלים לאיסור („להכשירן מן האיסור")³⁷.

אך קשה לפי ההלכה³⁷, גם כלים חדשים חייבים בטבילה, למרות שלא נבלע בהם איסור כמוסבר בגמרא³⁶: „דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו ואפילו הכי בעי טבילה" (=שהרי ישנים אשר ליבנם דומים לחדשים, ואפילו כך חייבים בטבילה). יותר מכך: רש"י מפרש את

פסקן (יד מלאכי כללי רש"י אות ב'. שד"ח (כרך ט') כללי הפוסקים סי' ח אות ט').

(35) וגם בנוגע לפי' על הש"ס – ראה שד"ח שם דלא בכ"מ אמרינן דרש"י לאו פסקן.

(35*) כן הוא בכל הדפוסים שראיתי – במ"ס, אף שתיקף לאח"כ: „לטהרן", „להכשירן" – בנו"ן.

(36) ע"ז שם.

(37) וראה גם רמב"ם הל' מאכא"ס שם סה"ה: „הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להחירו מגיעולי עכ"ל". ובלח"מ שם מפרש דתיבות אלו קאי על „עבירתו באש" – אבל ראה פיה"מ סוף ע"ז: וכשיטבלו כו' הם טהורים לענין האסור והמותר ג"כ מוסף על ענין טומאה וטהרה.

וראה בדברי שאל ליו"ד שם, שלדעת הרמב"ם ב' ענינים בטבילת כלים: (א) מן התורה היא משום גיעולי עכ"ל (דאף שיצא ע"ז ליבון וכדו' בכ"ז להשתמש בו בקביעות צריך טבילה). (ב) מדרבנן יש בה גם משום טומאה וטהרה, כבירושלמי (וכלים חדשים חייבים בטבילה רק מדרבנן). ואכ"מ.

(38) אפילו את"ל דבכלל גם גבי הגעלה י"ל הלשון „הכשר" (כברמב"ן כאן. ובכ"מ) – השנינו בזה בפרש"י מוכח כבפנים.

(38*) להעיר גם מ„טהר יומא" (ריש ברכות).

(39) להעיר מדיון ד, כל שהוא מקבל טומאה כו' אין מסכנין בו" (סוכה יא, א). וכמה כיו"ב.

(39*) להעיר ממדיון: אטו ברישע עסקינן (יומא ג, א).

הכלי להיטבל כדי „להכשירן מן האיסור“⁴⁰.
[דוגמא לכך בעניינו קיימת בציווי על נשי
מדין, ש„וכל אשה יודעת איש... הרגו“⁴¹.
הכוונה איננה רק לאלה שכך היה אצלן
במעשה, אלא כפירוש רש"י, גם מי ש„ראויה
להבעל אף-על-פי שלא נבעלה“].

לפיכך צריכים גם כלים חדשים, או כלים
אשר „תשמישן בצונן“, להיטבל, למרות ש„לא
בלעו איסור“, כי בעצם העובדה שהם נמצאו
ברשות נכרי, הם נעשו „ראויים“ לאיסור⁴².

1. התשובות לתמיהות שלעיל

לפי כל האמור לעיל, נענות שלוש
התמיהות הנ"ל: (א) מדוע שואל הרמב"ן
רק על גיעולי נכרים, ולא על טבילת

(40) ויש להמתיק עפ"י סברת הצפ"נ (הל' מאכא"ס שם
ה"ג) דרך אם העכו"ם עשה זה עבורו לסעודה או חייב
טבילה מן הדין אבל אם עשאן לסתורה י"ל דאין עליהם שם
כלי סעודה כלל כו'.
אבל עיין המשך דבריו שם. אבני נור חיו"ד סק"י (ושם,
דכלי סעודה, ה"ינן שישתמש בה ישראל בצורכי סעודה").
(41) פרשנו לא, יו.

(42) וראה ריטב"א לע"ז שם: „כלי סעודה כו' פי' ומשום
דטופן להשתמש באיסור ויצאו לקדושה הצריכה הכתוב
טבילה אף בחדשים כו'". ולהעיר, דמלשוננו משמע
שהטומאה היא לא משום שהכלי נמצא ברשות העכו"ם,
כי"א מצד זה שראוי לבלית איסור (ועד שבסופו ודאי
שיבלע איסור), ולכן היא רק בכלי טעודה. וכן מוכח
במאירי לע"ז שם, דהטבילה היא „על שיוצאין מטומאת
גיעול לקדושת מאכלות“. ועיי"ש, שלכן טבילה צ"ל „אחר
שהוכשרו שאם אתה מטבילן עד שלא הוכשרו האין הם
נכנסים לקדושה ועדיין אינם ראויין לה ונמצאת הכלי טובל
והוא בידו“. וי"ל דמפרשים כן גם דעת הירושלמי. וראה
רשב"א (בתורת הבית בית ד' ריש שער ד') שלמד דין הנ"ל
(שטבילה צ"ל לאחר הכשרו) ממש „מפרש בירושלמי
שצריך להטביל לפי שיצאו כו'“ (ועד"ז מוכח בריטב"א שם
לפניו ד"ה תנא וכולן). ודלא כבט"ז יו"ד ר"ס קכא. וראה
תוד"ה מגיעין ע"ז שם. ועפ"ז אין פלוגתא בין הירוש'
והבבלי (ראה בנוגע לחתיכות כסף לעשות מהן כלים האם
צריכין טבילה (כפ' הפנ"מ שם. משא"כ היריד"ז שם.
ש"ת חת"ס יו"ד סק"ד): והבבלי (ע"ז שם) ד„כלי טעודה
אמורין בפרשה“, שלכן „והוא דסרבלא“ אי"צ טבילה, ה"ה
לחתיכות כסף (וכפסק הרמ"א יו"ד סק"ס ס"ו). ו„כלי
סעודה“ דוקא – אינו גזה"כ כ"א מפני שראויין לבלית
איסור.

כלים? (ב) מדוע אין לטבול כלים שנמכרים
לגוי בחמץ? (ג) כיצד יכלו ישראל להשתמש,
מיד לאחר מתן תורה, בכלי-החלב שלהם ללא
טבילה? –

(א) הרמב"ן מצטט את „לשון רש"י“ על
המילים „וכל אשר לא יבוא באש“, ומתפלפל
בם, ורש"י אומר שהטבילה היא כדי „להכשירן
מן האיסור“.

לפיכך אין הרמב"ן צריך לשאול על הטבילה
בנפרד, כי אותו תירוץ האמור על הגעלה –
שבמלחמת סיחון ועוג אפילו „קדלי דחזירי
אשתרו להו“⁴³ – מתאים גם לענין הטבילה:
במלחמת סיחון ועוג לא היה קיים כלל ענין של
„איסור“, ולפיכך לא היה כלל מקום
ל„אפשרות לאיסור“ שבגללה בא ענין הטבילה
„להכשירן מן האיסור“⁴⁴.

(ב) מכירת חמץ: אמנם, מוכרים את החמץ
ואת כלי החמץ לגוי, ואף מוסרים לו את
המפתחות לחדרים שבהם הם נמצאים⁴⁵, אך
מלכתחילה מוכרים זאת באופן שמיד לאחר

(43) הביאור לדעת רש"י (בפשוטו של מקרא) למה לא
נצטוו על הגעלה במלחמת סיחון ועוג – שהרי הענין
ד„קדלי דחזירי אשתרי להו“ לא נזכר כלל בפשט – י"ל
בפשטות:

הדין דבליעת איסור ה' מכבר כמ"ש בפ' צו (כנ"ל
בפנים ס"ב), ולא הוצרך להוהיר ע"ז במלחמת סי"ע;
משא"כ במלחמת מדין שלא היתה ע"י משה (וגם הנהגתם
לא היתה כדבעי עד ש„ויקצוף משה גו'“, הוצרך להוהיר
ע"ז עוה"פ.

ובפשטות עוד יותר (ויתורץ גם למה לא נצטוו על
טבילת כלים במלחמת סי"ע): פרשת גיעו"נ (כאן) באה רק
בשביל החידוש (להעביר חלודה, טבילה ועוד) – ועפ"ז
יתרץ למה לא הוזהרו כללי חרס ישבר – והחידוש
נחדש אך עתה, ע"ד הנ"ל בפנים ס"ב.

(44) ברמב"ן שהובא בריטב"א לע"ז שם: דשמה הכא
גזרת מלך היא משום מעלה שעשאה בטבילת גר. ובחי'
הרמב"ן (השלם הנ"ל): והטעם לזה שהצריך הכתוב טבילה
זו לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל עד
שפלטו גיעולי הגוים. ומה שכו' (ברמב"ן השלם שם) שאין
טבילה זו עולה להם אלא לאחר הכשירן, וכן מסיום לשונו
„עד שפלטו גיעולי הגוים“ משמע דס"ל, דהטומאה שייכת
לבלית איסור, וכנ"ל הערה 42 (בדעת המאירי כו').
(45) שו"ע אדה"א א"ח סתמ"ח ס"א.

פסח הם ישובו לרשות היהודי. וכלל אין מצוי⁴⁶
שהגוי ישתמש למעשה בחמץ ובכלים המכורים
לו, עד כדי כך שיש „אחרונים“⁴⁷ האומרים,
שכל הענין של מכירת חמץ הוא כעין הערמה,
אלא שלגבי חמץ די בכך.

המכירה היא באופן שאין לגוי אפשרות

(46) וי"ל דהוא ע"ד (ולא ממש דהכלל דהתורה על הרוב
תדבר (מ"צ ח"ג פל"ד), אולינן בתר רובא (חולין יא,
רע"א. וש"נ), אפילו ר"מ לא חייש למיעוטא דמיעוטא
(יבמות קיט, ב. וש"נ), רוב ענין החוקות ועוד. ואכ"מ.
(47) נסמנו בשד"ח מערכת ח"מ שם אות טו. אבל לא
כ"ה שיטת אדה"ז – ראה הלכות מכירת חמץ לאדה"ז (בסוף
הל' פסח) בתחילתו דחמץ הנמכר אינו בכלל ביטול כו'
שו"ת הצ"צ א"ח סי' מו (נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז
שם ע' 42 [1348]).

אבל גם לשיטת אדה"ז – ראה שו"ת הצ"צ שם „ד(רק)
אין זה הערמה האסורה מכיון שמדינא הקנין קיים כו'“,
וכן „שוהו דרך מקח וממכר אין ההערמה ניכרת“ (אבל שם
מסיים: „ועי"ל ועיקר דאחר .. ערב קבלן .. אין זה
הערמה“). ובפסקי דינים לא"ח סתמ"ח (לב, ד. נעתק
בהוספות שם כג, א [תרע, א]), דהמכירה היא רק לצורך
הפקעת איסור כו'. ואכ"מ.

להשתמש בכלים, ולכן אין הם זקוקים לטבילה
„להכשירן מן האיסור“⁴⁸. [במקרה שגוי אכן
ישתמש בכלים, לא יהא די בטבילתם⁴⁹, אלא
הם יחוייבו גם בהגעלה].

(ג) מאכלי חלב בשבועות: כאמור, לפני מתן
תורה נזהרו ישראל מבשר בחלב. לפיכך כלי
החלב שלהם לא בלעו איסור במעשה, ואף
יותר מכך לא היתה אפשרות לכך. לכן לא
נזקקו כלים אלו לטבילה, כי אין צורך
„להכשירן מן האיסור“.

(משיחת ש"פ נשא תשל"ו)

(48) וי"ל דהנוב"י והחת"ס שמצריכים להטביל הכלים
שנמכרו להנכרי עם החמץ, ס"ל דכיון שביטול הנכרי
להשתמש בהכלים וע"פ תורה אסור למנעו מזה – ה"ז
אפשרות דבליעת איסור אף שאינו שכיח כלל.
(49) וי"ל שגם אז לא יצטרכו טבילה, דטבילת כלים
חידוש הוא (דאינו בכלי חרס וכו'), ואין לנו אלא במקום
שמפורש הוא, ולא באופן דלא שכיח כלל.
ועפ"ז א"צ לדחוק ולהחדש דפליגי בזה על הנ"ל דס"ל
דאין טובלין מפני שאינה מכירה גמורה.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד